

SLENG TERMINING ETIMOLOGIYASI VA UNING TILSHUNOSLIKDAGI TALQINLARI

Gulnazkhon Alimova Yuldashaliyevna

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Ingliz tili-Ifakulteti

Amaliy fanlar-1 katta o‘qituvchisi

Email:flowercharm860210@gmail.com

https://orcid.org/0009-0003-3969-6172

99899 822-90-80

Annotatsiya: *Mazkur maqolada “sleng” terminining kelib chiqishi, tarixiy taraqqiyoti hamda tilshunoslikdagi turli talqinlari tahlil qilinadi. Sleng tushunchasining etimologik asoslari, uning ilk qo‘llanish davrlari va mazmun doirasining kengayishi yoritilgan. Shuningdek, F. Grose, E. Partridge, V. Xomyakov va boshqa olimlarning sleng haqidagi qarashlari qiyosiy jihatdan ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida sleng terminining kelib chiqishi yuzasidan yagona fikr mavjud emasligi, biroq E. Partridge tomonidan ilgari surilgan nazariya tarixiy va lingvistik dalillar bilan asoslanganligi aniqlangan.*

Kalit so‘zlar: *sleng, etimologiya, leksikologiya, jargon, argot, cant, so‘zlashuv tili, norasmiy leksika, til taraqqiyoti, sotsiolingvistika.*

Til jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, undagi o‘zgarishlar ijtimoiy, madaniy va tarixiy jarayonlarning aksidir. Tilning eng harakatchan qatlamlaridan biri hisoblangan sleng bugungi kunda tilshunoslikning dolzarb tadqiqot obyektlaridan biri sanaladi. Ayniqsa, uning kelib chiqishi, shakllanish bosqichlari va lingvistik maqomini aniqlash masalalari olimlar o‘rtasida ko‘plab munozaralarga sabab bo‘lmoqda. Shu nuqtayi nazardan, sleng terminining etimologik ildizlarini o‘rganish muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Sleng terminining etimologiyasi

“Sleng” terminining kelib chiqishi tilshunoslikdagi eng bahsli masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur so‘zning og‘zaki nutqda qachon paydo bo‘lganligi aniq ma‘lum emas. Biroq yozma manbalarda u XVIII asr Angliyasida uchrab, dastlab “haqorat” yoki “qo‘pol so‘z” ma‘nolarida qo‘llanilgan. XIX asrning o‘rtalariga kelib esa sleng termini adabiy til me‘yorlaridan chetga chiqadigan so‘zlashuv birliklarini ifodalash uchun ishlatila boshlagan.

Tilshunos V.A. Xomyakovning ta‘kidlashicha, 1756-yilda sleng “quyi vulgar til” ma‘nosida qo‘llangan bo‘lsa, 1802-yildan boshlab “muayyan ijtimoiy qatlam jargoni”, 1818-yildan esa “standart adabiy til darajasidan past turuvchi so‘zlashuv tili” sifatida talqin etilgan.

Sleng va “cant” tushunchalarining o‘zaro bog‘liqligi. 1785-yilda F. Grose o‘zining mashhur lug‘atida sleng terminini “cant” tushunchasining sinonimi sifatida izohlagan. U slengni qashshoqlar, daydilar va jinoyatchilar tomonidan qo‘llanadigan maxfiy til sifatida tavsiflaydi. Mazkur qarash uzoq vaqt davomida ilmiy adabiyotlarda hukmronlik qilgan va

slengning lo‘lilar tilidan kelib chiqqanligi haqidagi gipotezaning shakllanishiga sabab bo‘lgan.

XIX asr oxirlarida ayrim olimlar sleng terminining skandinav tillaridan o‘zlashganligini ta’kidlay boshladilar. Jumladan, H. Wyld va E. Weekley ushbu termini norveg tilidagi slenja-ord (“yangi so‘z”), slenja-namn (“laqab”) kabi birliklar bilan bog‘laydilar. Bu nazariya keyinchalik ayrim etimologik lug‘atlarga ham kiritilgan.

XX asrda E. Partridge tomonidan ilgari surilgan nazariya eng asosli yondashuvlardan biri sifatida e’tirof etildi. Unga ko‘ra, “slang” so‘zi ingliz tilidagi to sling (“gapirmoq”, “so‘zlamoq”, “aytmoq”) fe’li bilan bog‘liqdir. Tarixiy manbalarda uchraydigan sling words, sling language va sling a yarn kabi birikmalar ushbu nazariyani tasdiqlaydi. Olim sleng so‘zi to sling fe’lining fonetik jihatdan o‘zgargan shakli bo‘lishi mumkinligini ham ta’kidlaydi.

Sleng tushunchasining zamonaviy talqini

Hozirgi tilshunoslikda sleng quyidagicha talqin qilinadi:

- muayyan ijtimoiy yoki kasbiy guruhga xos bo‘lgan norasmiy til birliklari majmui;
- adabiy til me’yorlaridan tashqarida qo‘llanadigan ekspressiv bo‘yoqdor so‘z va iboralar yig‘indisi;
- jamiyatdagi ijtimoiy-madaniy o‘zgarishlarni aks ettiruvchi dinamik leksik qatlam.

Sleng bugungi kunda yoshlar nutqi, internet kommunikatsiyasi, ommaviy madaniyat va kasbiy guruhlar tilida keng qo‘llanmoqda.

Sleng terminining etimologiyasi hozirgi kungacha to‘liq aniqlanmagan va tilshunoslikdagi murakkab masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Turli davrlarda uning kelib chiqishi yuzasidan lo‘lilar tili, skandinav tillari hamda ingliz tilidagi to sling fe’li bilan bog‘liq nazariyalar ilgari surilgan. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, E. Partridge nazariyasi tarixiy va lingvistik dalillarga tayanishi bilan boshqa yondashuvlardan ajralib turadi. Shu sababli zamonaviy tadqiqotlarda ushbu nazariya eng ishonchli talqinlardan biri sifatida qaraladi. Slengning kelib chiqishi va rivojlanishini o‘rganish nafaqat leksikologiya, balki sotsiolingvistika, pragmatika va lingvokulturologiya uchun ham muhim ilmiy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Grose, F. (1785). A Classical Dictionary of the Vulgar Tongue. London: S. Hooper.
2. Hotten, J. C. (1864). The Slang Dictionary: Etymological, Historical and Anecdotal. London: Chatto and Windus.
3. Khomyakov, V. A. (1971). Vvedenie v izuchenie slenga – osnovnogo komponenta angliyskogo prostorechiya. Vologda: Vologda State Pedagogical Institute.
4. Maslov, Y. S. (2004). Vvedenie v yazykoznanie (5th ed.). Moscow: Vysshaya Shkola.
5. Partridge, E. (2002). A Dictionary of Slang and Unconventional English (8th ed.). London: Routledge.

6. Skeat, W. W. (1910). *An Etymological Dictionary of the English Language*. Oxford: Clarendon Press.
7. Weekley, E. (1921). *An Etymological Dictionary of Modern English*. London: John Murray.
8. Wyld, H. C. (1936). *A History of Modern Colloquial English*. Oxford: Basil Blackwell.
9. Eble, C. (1996). *Slang and Sociability: In-group Language among College Students*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
10. Adams, M. (2009). *Slang: The People's Poetry*. Oxford: Oxford University Press.

